

ปัญหาทางกฎหมายในการใช้แรงงานเด็ก

นายคมวิทย์ แดงไชยวัฒน์

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชานิติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

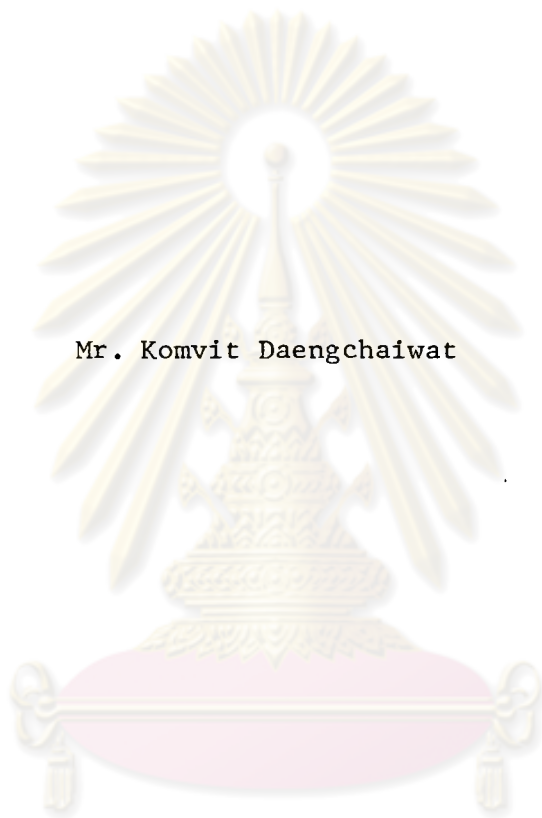
พ.ศ. ๒๕๖๔

ISBN 974-566-155-4

013593

THE LEGAL ASPECTS ON CHILD LABOUR

Mr. Komvit Daengchaiwat

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School

Chulalongkorn University

1986

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัญหาทางกฎหมายในการใช้แรงงานเด็ก
โดย นายคมวิทย์ แดงไชยวัฒน์
ภาควิชา นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์เกษมสันต์ วิลาวรรณ
รองศาสตราจารย์สุดาศิริ เสงฆุลธนา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.สรชัย พิศาลบุตร)

รักษาการในตำแหน่งรองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนรักษาการในตำแหน่งคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ประสิทธิ์ ไชวโรจน์กุล)

..... กรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร.ไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุผานิต มั่นสุข)

..... กรรมการ

(อาจารย์เกษมสันต์ วิลาวรรณ)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ สุดาศิริ เสงฆุลธนา)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหาทางกฎหมายในการใช้แรงงานเด็ก
ชื่อนิสิต	นายคมวิทย์ แดงไชยวัฒน์
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์เกษมสันต์ วิลาวรรณ รองศาสตราจารย์ สุตาศิริ เสงฆุลธนา
ภาควิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	๒๕๒๘

บทคัดย่อ

การคุ้มครองแรงงานเด็กเป็นมาตรการทางกฎหมายที่รัฐบัญญัติขึ้นมา เพื่อคุ้มครองผู้ใช้แรงงานไม่ให้ต้องตกอยู่ในสภาพที่เสียเปรียบนายจ้างจนเกินไป ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงหลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนาและเสรีภาพในการทำสัญญาตามกฎหมายเอกชนมาอยู่ภายใต้หลักประโยชน์ส่วนรวมของสังคมตามกฎหมายมหาชน โดยทำการรื้อถอนสิทธิและประโยชน์ที่นายจ้างพึงได้ในฐานะผู้ได้เปรียบในทางเศรษฐกิจให้มีหน้าที่เกื้อกูลและแบ่งปันผลประโยชน์ให้แก่ลูกจ้างซึ่งเป็นผู้เสียเปรียบในทางเศรษฐกิจ ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะได้บัญญัติกฎหมายออกมาคุ้มครองแรงงานเด็กแล้วก็ตาม ก็ยังไม่สามารถที่จะให้ความคุ้มครองได้อย่างเต็มที่ เพราะกฎหมายที่กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการคุ้มครองแรงงานเด็กยังไม่ดีพอ ยังมีข้อบกพร่องอยู่มาก เช่น การกำหนดอายุขั้นต่ำ การกำหนดเวลาการทำงาน การกำหนดประเภทของงานที่ห้ามมิให้เด็กทำ งานกลางคืน และบทลงโทษ เป็นต้น ซึ่งจะต้องแก้ไขและปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น ผู้เขียนจึงได้จัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะพิจารณาข้อบกพร่องของกฎหมายคุ้มครองแรงงานเด็กโดยละเอียด เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขและปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองแรงงานเด็กต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้จะได้ดำเนินการวิเคราะห์บทบัญญัติของกฎหมายคุ้มครองแรงงานเด็กของประเทศไทย โดยศึกษาเปรียบเทียบกับหลักสากลขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization) กฎหมายมาตรฐานแรงงาน ค.ศ. ๑๙๗๖ (Labour Standards Law ๑๙๗๖) ของประเทศญี่ปุ่น กฎหมายมาตรฐานแรงงาน ค.ศ. ๑๙๘๐ (Labour Standards Law ๑๙๘๐) ของเกาหลีใต้ และกฎหมายการจ้างแรงงาน ค.ศ. ๑๙๘๑ (The Employment Act ๑๙๘๑) ของสิงคโปร์ รวมทั้งได้จัดทำแบบสอบถาม (Questionnaire)

เพื่อสำรวจความคิดเห็นของเด็กตามสถานประกอบการประเภทอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและบริการต่าง ๆ ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและสมุทรปราการ เพื่อพิจารณาหามาตรการและแนวความคิดที่ดีในเรื่องการคุ้มครองแรงงานเด็กที่เหมาะสมกับประเทศไทยมาแก้ไขและปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองแรงงานเด็กฉบับปัจจุบันให้ดียิ่งขึ้น

จากการวิจัยพบว่ากฎหมายคุ้มครองแรงงานเด็กฉบับปัจจุบันของประเทศไทยยังมีปัญหาและข้อบกพร่องอยู่มาก จึงได้พิจารณานำบทบัญญัติที่เหมาะสมจากกฎหมายมาตรฐานแรงงานของประเทศญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และกฎหมายการจ้างแรงงานของสิงคโปร์มาใช้ เพื่อที่ประเทศไทยจะได้มีมาตรการที่ดีและเหมาะสมในการคุ้มครองแรงงานเด็ก

ปัญหาในการคุ้มครองแรงงานเด็กนั้น นอกจากปัญหาทางด้านกฎหมายแล้วยังมีปัญหาด้านเศรษฐกิจและปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้มีการใช้แรงงานเด็กกันอย่างไม่ถูกต้อง ดังนั้น นอกจากข้อเสนอแนะในการแก้ไขและปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองแรงงานเด็กแล้วยังมีข้อเสนอแนะประการอื่น ๆ เพื่อที่จะให้การคุ้มครองแรงงานเด็กได้ผลอย่างจริงจังและปัญหาการใช้แรงงานเด็กจะได้ลดลงไป เช่น การขยายการศึกษาภาคบังคับออกไปจนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยให้ประชากรได้มีโอกาสศึกษาเท่าเทียมกันทุกคน การลดอัตรา การเกิดของประชากรที่ยากจนในชนบท การเพิ่มงานให้ประชาชนในชนบทได้มีงานทำ การควบคุมและตรวจตราโรงงานให้ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด และการเพิ่มอัตราค่าจ้างของพนักงานตรวจแรงงาน เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title THE LEGAL ASPECTS ON CHILD LABOUR

Name Mr. Komvit Daengchaiwat

Thesis Advisor Mr. Kasemsant Vilavan
Associate Professor Sudasiri Hengpoolthana

Department Law

Academic Year 1985

ABSTRACT

Child labour protection is the legal measure which has been enacted for the employee's protection, in order to protect them from being under over disadvantage. It has been transformed from autonomy volition and liberal contractual by private law to public benefit of the whole society by public law. According to this, the employer's right and benefit is limited, meanwhile the benefit should be distributed property to employees. The child labour protection has been announced in Thailand, it is not quite practical yet, since there is still a flaw in the legal minimum standard, concerning child labour protection, such as minimum age, working hour, working condition, night work and penalty. This provision should have been revised and improved practically. So, this thesis is presented with an aim to point out those exist detects in child labour protection law and to direct better suggestions for new amendments thereof.

In this research, Thailand's child labour protection law will be compared with the general principles of the International Labour Organization (I.L.O.), Labour Standards Law 1976 of Japan, Labour Standards Law 1980 of Republic of Korea and The Employment Act 1981

of Singapore. Moreover, the questionnaires have been distributed to several industrial, commercial and service shops, only the businesses in Bangkok and Samutprakran, in order to gain the opinion of those children who work in this area. These provisions and opinions have been taken into consideration in order to establish new principles and approaches for appropriate amendments to Thailand's present law on child Labour protection.

Regarding to Thailand's present law on child labour protection, there have been some draw-backs and problems, so the appropriate Labour Standards Law of Japan and Republic of Korea including The Employment Act of Singapore will be applied for the new suitable measures.

However, there are still problems in economy and law enforcement, besides that legal problem, which is significant and should be concerned. So the other suggestions for employees' benefits and also child labour protection law improvement such as the extention compulsory education to secondary education, the declination growth rate of the urban population, especially the poverty population, the Rural Employment Programme, the control and inspection the factories regulary and the Factory Inspector increament for the law enforcement will have been efficiently presented.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิตติกรรมประกาศ

การเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยความอนุเคราะห์จากรองศาสตราจารย์ ประสิทธิ์ โยวี ไลกุล คณบดีคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศาสตราจารย์ ดร.ไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุมานิต มั่นสุข ที่ได้กรุณาตรวจแก้และรับเป็นกรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและตรวจสอบ ข้อมูลในการวิจัยภาคสนามทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์เกษมสันต์ วิลาวรรณกับ รองศาสตราจารย์ สุตาศิริ เสงฆุลธนา ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาตรวจทาน แก้ไขและให้คำแนะนำในการเขียนวิทยานิพนธ์ ตั้งแต่เริ่มแรกจนจบการศึกษา ผู้เขียนซาบซึ้งใน พระคุณของท่านที่ได้กล่าวนามมาแล้วเป็นอย่างดี ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าของท่านโดยให้ ความอนุเคราะห์ในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้ และ ขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้อนุมัติ เงินทุนอุดหนุนการวิจัยวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้ เป็นเงิน ๒,๗๐๐ บาท

ท้ายที่สุดนี้ผู้เขียนขอขอบพระคุณในความร่วมมือของบรรดานายจ้างและลูกจ้างในสถาน ประกอบการต่าง ๆ ที่ได้ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยภาคสนาม พร้อมทั้งผู้มีพระคุณทั้งหลายที่ได้เอื้อนนามในที่นี้ โดยผู้เขียนมีความสำนึกอยู่เสมอว่าทุกท่านได้มีส่วนช่วยให้การเขียน วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงด้วยดี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ข
สารบัญตาราง	ฅ
บทที่	
บทนำ	1
๑. การใช้แรงงานเด็กในประเทศไทย	11
ความสำคัญของแรงงานเด็ก	14
สาเหตุที่มีการใช้แรงงานเด็ก	15
ผลดี-ผลเสียของการใช้แรงงานเด็ก	17
๒. การคุ้มครองแรงงานเด็ก	20
✓ สาเหตุที่ต้องมีการคุ้มครองแรงงานเด็ก	20
/ หลักการในการคุ้มครองแรงงานเด็ก	23
/ ก. การกำหนดอายุขั้นต่ำ	23
/ ข. การกำหนดระยะเวลาการทำงาน	24
/ ค. การกำหนดวันและเวลาที่ห้ามมิให้เด็กทำ	26
/ ง. การกำหนดประเภทของงานที่ห้ามมิให้	
เด็กทำและอนุญาตให้เด็กทำ	27
สิทธิของเด็กที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย	
แรงงาน	31
ก. สิทธิที่จะได้รับหลักประกันในเรื่องค่าตอบแทนหรือค่าจ้างในการทำงานที่เป็นธรรม	32
ข. สิทธิที่จะได้รับค่าล่วงเวลา	33

ค.	สิทธิที่จะได้รับค่าจ้างและค่าเดินทางเมื่อเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ในสถานที่อื่น.....	35
ง.	สิทธิที่จะได้รับดอก เบี้ยหรือ เงินเพิ่ม เมื่อนายจ้างผิดนัดจ่ายค่าตอบแทน.....	35
จ.	สิทธิเกี่ยวกับ เวลาพัก วันหยุด และวันลา	36
ฉ.	สิทธิที่จะได้รับ เงินทดแทนเมื่อประสบอันตรายหรือ เจ็บป่วยเนื่องจากการทำงานให้แก่ นายจ้าง.....	37
ช.	สิทธิที่จะได้รับประโยชน์จากสวัสดิการตลอดจนอุปกรณ์ในการรักษาความปลอดภัยในการทำงานที่นายจ้างมีหน้าที่ต้องจัดหาให้	40
ข.	สิทธิที่จะได้รับค่าชด เชยในกรณีที่นายจ้างเลิกจ้างลูกจ้างประจำ.....	40
✓	การคุ้มครองแรงงานเด็กตามกฎหมายของประเทศไทย.....	42
	การคุ้มครองแรงงานเด็กของต่างประเทศ.....	52
ก.	ญี่ปุ่น	52
	๑. วิวัฒนาการความเป็นมาของการใช้แรงงานเด็ก.....	52
	๒. การคุ้มครองแรงงานเด็กภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒.....	58
	๓. การคุ้มครองแรงงานเด็กของญี่ปุ่นในปัจจุบัน.....	61
ข.	เกาหลีใต้	67
ค.	สิงคโปร์	70

เปรียบเทียบกฎหมายคุ้มครองแรงงาน เด็กของ	
. ประเทศไทยกับต่างประเทศ	72
ก. การกำหนดอายุขั้นต่ำของเด็ก	72
ข. การกำหนดระยะเวลาการทำงานของเด็ก	73
ค. การกำหนดวันและเวลาที่ห้ามเด็กทำงาน	73
ง. การกำหนดประเภทของงานที่ห้ามเด็กทำ	74
จ. บทลงโทษ	75
๓. ปัญหาการใช้แรงงานเด็กในประเทศไทย	77
ปัญหาทางด้านกฎหมาย	77
ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม	84
ปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย	86
ปัญหาด้านการศึกษาภาคบังคับ	89
๔. ปัญหาและความคิดเห็นของเด็ก	101
ประวัติและสภาพเดิมทางสังคม	102
ปัญหาเกี่ยวกับการทำงานของเด็ก	112
สวัสดิการที่ได้รับจากนายจ้าง	119
ความคิดเห็นของเด็ก	123
สรุปผลการวิจัยภาคสนาม	132
๕. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	133
บรรณานุกรม	152
ภาคผนวก	156
ประวัติผู้เขียน	162

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางสถิติที่ ๑ จำนวนลูกจ้างที่ทำงานตามโรงงานอุตสาหกรรมของญี่ปุ่น ปี ค.ศ. ๑๙๐๒, ๑๙๑๑, ๑๙๑๓	76
ตารางสถิติที่ ๒ อัตราเพิ่มของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติและรายได้ ประชากรต่อคนในประเทศกำลังพัฒนา	92
ตารางสถิติที่ ๓ จำนวนและอัตราเพิ่มของประชากรที่ไม่อยู่ในสถาบันของ ไทย	93
ตารางสถิติที่ ๔ จำนวนประชากรของประเทศที่มีประชากรมาก ๑๘ ลำดับแรกของโลก	94
ตารางสถิติที่ ๕ ร้อยละของผู้ย้ายถิ่นเข้ากรุงเทพมหานคร จำแนกตาม กลุ่มอายุและเพศ	95
ตารางสถิติที่ ๖ ร้อยละของผู้ย้ายถิ่นเข้ากรุงเทพมหานคร จำแนกตาม เหตุผลของการย้ายถิ่น	96
ตารางสถิติที่ ๗ การแจกแจงส่วนร้อยละของเด็กที่กำลังเรียนและไม่เรียน .	97
ตารางสถิติที่ ๘ ร้อยละของกำลังแรงงานจำแนกตามระดับการศึกษาและ เพศ (รวมทั้งประเทศ)	98
ตารางสถิติที่ ๙ ร้อยละของกำลังแรงงานจำแนกตามระดับการศึกษาและ เพศ (รวมในเขตเทศบาล)	99
ตารางสถิติที่ ๑๐ ร้อยละของกำลังแรงงานจำแนกตามระดับการศึกษาและ เพศ (รวมนอกเขตเทศบาล)	100
ตารางที่ ๑ อายุปัจจุบัน	102
ตารางที่ ๒ อายุที่ทำงานครั้งแรก	103
ตารางที่ ๓ ภูมิลำเนา	104

	หน้า	
ตารางที่ ๔	จำนวนสมาชิกในครอบครัว	105
ตารางที่ ๕	ระดับการศึกษา	106
ตารางที่ ๖	อาชีพของบิดามารดา	107
ตารางที่ ๗	รายได้ของครอบครัวต่อเดือน	108
ตารางที่ ๘	สาเหตุที่มาทำงาน	109
ตารางที่ ๙	บุคคลที่ชักชวนให้มาทำงาน	110
ตารางที่ ๑๐	การรับรู้ของบิดามารดาในการมาทำงาน	111
ตารางที่ ๑๑	ประเภทของงานที่ทำในปัจจุบัน (ภาคอุตสาหกรรม)	112
ตารางที่ ๑๒	ประเภทของงานที่ทำในปัจจุบัน (ภาคพาณิชยกรรม และบริการ).....	112
ตารางที่ ๑๓	ค่าจ้างที่ได้รับในปัจจุบันต่อเดือน	113
ตารางที่ ๑๔	การจ่ายเงินของนายจ้าง	114
ตารางที่ ๑๕	บุคคลที่รับเงินค่าจ้าง	115
ตารางที่ ๑๖	จำนวนวันทำงานต่อสัปดาห์	115
ตารางที่ ๑๗	ชั่วโมงการทำงานต่อวัน	116
ตารางที่ ๑๘	การช่วยเหลือของนายจ้างกรณีที่ถูกจ้างเจ็บป่วย หรือประสบอันตรายจากการทำงาน	117
ตารางที่ ๑๙	นายจ้างเคยมีการอบรมและแนะนำชี้แจงเกี่ยวกับ อันตรายที่เกิดขึ้นในขณะทำงานหรือไม่.....	118
ตารางที่ ๒๐	สภาพสถานที่ทำงาน	119
ตารางที่ ๒๑	สภาพของที่พักที่นายจ้างจัดให้	120
ตารางที่ ๒๒	นายจ้างอนุญาตให้กลับบ้านบ้างหรือไม่ อย่างไร..	121
ตารางที่ ๒๓	นายจ้างจ่ายค่าโดยสารให้หรือไม่ ในกรณีที่กลับบ้าน บ้าน	121
ตารางที่ ๒๔	การมาตรวจโรงงานของสารวัตรแรงงาน	122
ตารางที่ ๒๕	การทราบถึงกฎหมายคุ้มครองแรงงานเด็ก.....	123

	หน้า	
ตารางที่ ๒๖	ท่านต้องการมาทำงานเมื่ออายุเท่าไร	124
ตารางที่ ๒๗	ท่านต้องการทำงานวันละกี่ชั่วโมง	125
ตารางที่ ๒๘	ความรู้สึกต่อค่าจ้างที่ได้รับ	126
ตารางที่ ๒๙	ความรู้สึกต่องานที่ทำ	127
ตารางที่ ๓๐	ความรู้ที่ต้องการศึกษาเพิ่มเติม	128
ตารางที่ ๓๑	เรื่องที่ต้องการให้นายจ้างช่วยเหลือ	129
ตารางที่ ๓๒	ความต้องการที่จะทำงานประเภทนี้ตลอดไป	130
ตารางที่ ๓๓	ความเป็นอยู่ของครอบครัวจากการที่ได้มาทำงาน ..	130
ตารางที่ ๓๔	เรื่องที่ต้องการให้รัฐช่วยเหลือ	131

 ศูนย์วิทยพัทยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทนำ

สภาพของปัญหา

แรงงานมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประเทศชาติในอันที่จะยังความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ประเทศ ดังนั้น การใช้แรงงานอย่างถูกต้องและเหมาะสมจึงเป็นเรื่องที่รัฐบาลของทุกประเทศถือเป็นนโยบายสำคัญที่จะให้ทุกฝ่ายได้รับความ เป็นธรรม

การคุ้มครองแรงงาน คือ การดำเนินการเพื่อให้การใช้แรงงานเป็นไปด้วยความ เป็นธรรมและเหมาะสม^๑ รัฐบาลจึงเป็นผู้กำหนดมาตรการในการใช้แรงงานเพื่อที่จะก่อให้เกิด ความเป็นธรรมขึ้น โดยกำหนดข้อกำหนดเกี่ยวกับการใช้แรงงานเด็กขึ้นมาเป็นส่วนหนึ่งของการ คุ้มครองแรงงาน ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้มีการใช้แรงงานเด็กขึ้นมาเป็นส่วนหนึ่งของการ คุ้มครองแรงงาน ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้มีการใช้แรงงานเด็กมากเกินไป ซึ่งจะทำให้เกิดผลเสีย ต่อร่างกายและจิตใจของเด็กอีกทั้งการคุ้มครองแรงงานเด็กยัง เป็นการถนอมแรงงานเด็กเอาไว้ มิให้เสื่อมเสียหรือถูกใช้จนเกินสมควร แต่ตามสภาพความเป็นจริงแล้วจากสภาพ เศรษฐกิจและสังคม ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องใช้แรงงานเด็ก จึงมีการนำแรงงานเด็กมาใช้อย่างกว้างขวาง ทั้ง ๆ ที่เด็กยังไม่มีความสามารถทำงานได้ดีเท่ากับผู้ใหญ่ ทำให้นายจ้างไม่อยากจ้างเพราะว่าต้อง ปฏิบัติตามกฎหมายเช่นเดียวกับแรงงานผู้ใหญ่ แต่ผลจากการทำงานที่ได้รับไม่เท่าเทียมกับแรง งานผู้ใหญ่ ทำให้เด็กมีโอกาสทำงานน้อย ถ้าเด็กต้องการที่จะทำงานก็ต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ นายจ้างกำหนดขึ้น โดยนายจ้างจะกำหนดเงื่อนไขให้ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำของกฎหมายจากสภาพ การดังกล่าว ถ้าหากมีการปล่อยปละละเลยให้มีการใช้แรงงานเด็กก่อนวัยอันสมควรหรือปล่อยให้ มีการละเมิดกฎหมาย ก็จะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายและจิตใจของเด็กก่อให้เกิดผลเสียต่อ สังคมส่วนรวมเป็นอย่างมาก

^๑ เทียน ฮัชกุล "การคุ้มครองแรงงาน" ในอนุสรณ์งานศพนางแสงทอง นางแสงทอง (เม่ง) ฮัชกุล (โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๓), หน้า ๒๓

สำหรับประเทศไทยนั้น โดยทั่วไปลูกจ้างเด็กมักจะถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง แม้ว่าจะมีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดไว้ แต่ก็ยังมีการละเมิดกฎหมายมีการใช้แรงงานเด็กอย่างแพร่หลายเพื่อผลประโยชน์ของนายจ้าง โดยที่นายจ้างถือโอกาสที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ได้เปรียบและความบกพร่องของกฎหมายทำการเอารัดเอาเปรียบลูกจ้างเด็ก

จากสาเหตุดังกล่าวข้างต้นจึงเป็นการสมควรที่จะให้ทุก ๆ ฝ่ายไม่ว่าจะเป็นภาครัฐบาลหรือภาคเอกชนหรือบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความร่วมมือในการที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหาในการใช้แรงงานเด็ก แต่อย่างไรก็ตามจากสภาพการณ์ในปัจจุบันคงไม่สามารถแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้ให้หมดสิ้นไปได้ เพราะว่ามีปัญหาเศรษฐกิจและสังคมได้เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย แต่ก็ควรที่จะได้มีการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นบ้างเป็นต้นว่า กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองแรงงานเด็กให้สูงขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาข้อเท็จจริงโดยละเอียดเกี่ยวกับปัญหาแรงงานเด็กหลาย ๆ ด้าน เพื่อหาแนวทางสำหรับเสนอมาตรการด้านกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานเด็กให้เหมาะสมกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เนื่องจากว่าปัญหาในการใช้แรงงานเด็กมีผู้ได้ทำการศึกษาและวิจัยกันมามากแล้วโดยเฉพาะในเรื่องสาเหตุที่เด็กต้องมาใช้แรงงาน ว่ามีสาเหตุเนื่องมาจากทาง เศรษฐกิจและสังคม เป็นประการสำคัญ ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการวิจัยจึงมุ่งที่จะศึกษาและวิจัยถึงมาตรการทางกฎหมายในการที่จะคุ้มครองแรงงานเด็ก เพื่อมิให้เด็กต้องตกอยู่ในสภาพที่เสียเปรียบนายจ้างมากเกินไปโดยจะทำการวิเคราะห์ถึงประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๐๓ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๑๕ ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการคุ้มครองแรงงาน ลงวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๑๕ และประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องกำหนดงานที่นายจ้างรับเด็กซึ่งมีอายุตั้งแต่สิบสองปีแต่ยังไม่ถึงสิบห้าปีเป็นลูกจ้างได้ ลงวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๑๕ ทั้งนี้เนื่องจากว่ากฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน เช่น การกำหนดอายุขั้นต่ำ การกำหนดระยะเวลาการทำงาน เวลาที่ห้ามเด็กทำงานและบทลงโทษ เป็นต้น ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้จึงควรที่จะกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของกฎหมายให้สูงขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้แล้วยังจะได้เปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแรงงานเด็ก คือ กฎหมายมาตรฐานแรงงาน ค.ศ. ๑๙๗๖ (Labour Standards Law ๑๙๗๖) ของญี่ปุ่น กฎหมายมาตรฐานแรงงาน ค.ศ. ๑๙๘๐ (Labour Standards Law ๑๙๘๐) ของเกาหลีใต้และกฎหมายการจ้างแรงงาน ค.ศ. ๑๙๘๑ (The Employment Act ๑๙๘๑) ของสิงคโปร์รวมทั้งอนุสัญญาและข้อเสนอแนะในการกำหนด

มาตรการปกป้องและคุ้มครองแรงงานเด็กในระดับสากลขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization)

ขอบเขตของการศึกษาและวิจัย

วิทยานิพนธ์นี้มุ่งที่จะทำการศึกษาและวิจัย เฉพาะ เรื่องปัญหาทางกฎหมายในการใช้แรงงานเด็กเท่านั้น โดยมีได้ศึกษาและวิจัยถึงการคุ้มครองแรงงานของผู้ใช้แรงงานโดยทั่ว ๆ ไป และสตรี โดยมีขอบเขตของการศึกษาและวิจัยดังนี้ คือ

ก. การกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานเด็กของประเทศไทย คือ ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การคุ้มครองแรงงาน ลงวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๑๕ ซึ่งออกตามความในประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๑๐๓ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๑๕ ยังไม่เหมาะสม จึงควรที่จะแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น เพื่อที่จะได้เป็นมาตรฐานของรัฐในการคุ้มครองแรงงานเด็กที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาวะการณ์ปัจจุบัน

ข. ศึกษาถึงกฎหมายของต่างประเทศที่เกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานเด็ก คือ กฎหมายมาตรฐานแรงงาน ค.ศ. ๑๙๗๖ (Labour Standards Law ๑๙๗๖) ของญี่ปุ่น กฎหมายมาตรฐานแรงงาน ค.ศ. ๑๙๘๐ (Labour Standards Law ๑๙๘๐) ของเกาหลีใต้ กฎหมายการจ้างแรงงาน ค.ศ. ๑๙๘๑ (The Employment Act ๑๙๘๑) ของสิงคโปร์ อนุสัญญาและข้อเสนอแนะในการกำหนดมาตรการปกป้องและการคุ้มครองแรงงานเด็กในระดับสากลขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization) โดยนำมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบกฎหมายของประเทศไทย เพื่อนำข้อดีของกฎหมายประเทศญี่ปุ่น เกาหลีใต้และสิงคโปร์ตลอดทั้งอนุสัญญาและข้อเสนอแนะขององค์การแรงงานระหว่างประเทศมาพิจารณาแก้ไขปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองแรงงานเด็กของประเทศไทยต่อไป

ค. ศึกษาถึงสภาพข้อเท็จจริงและความคิดเห็นของเด็กที่มาใช้แรงงาน ซึ่งจะเป็นการวิจัยภาคสนามโดยจะทำการศึกษาเฉพาะเด็กที่ใช้แรงงานอายุไม่เกิน ๑๕ ปี และทำงานอยู่ตามโรงงานอุตสาหกรรมกับสถานพาณิชยกรรมและบริการต่าง ๆ

ทฤษฎีและสมมติฐานของการศึกษาและวิจัย

ก. ทฤษฎี

ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยเรื่องปัญหาทางกฎหมายในการใช้แรงงานเด็กนี้คือ ทฤษฎีความเสมอภาคกันของบุคคลซึ่งปัจจุบันนี้แนวความคิดที่ว่ารัฐมีหน้าที่และความจำเป็นที่จะต้องปกป้องคุ้มครองลูกจ้างผู้อ่อนแอกว่าในทางเศรษฐกิจไม่ให้ตกอยู่ภายใต้สภาวะการเอารัดเอาเปรียบถูกละเมิดสิทธิพื้นฐานอยู่ต่อไป ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าจะ เป็นวิธีทางที่ทำให้สังคมมีความเป็นธรรมมากขึ้น แต่เมื่อพิจารณาถึงสิทธิมนุษยชนในแง่ของความเสมอภาคกันของบุคคลตามกฎหมายและสภาพข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติ นั้น บุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมด้อยกว่าบุคคลอื่นมักจะตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบทำให้ไม่สามารถที่จะได้รับหรือใช้สิทธิที่มีแต่กฎหมายรับรองไว้ได้อย่างเต็มภาคภูมิ^๑

๑. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้ประกาศรับรองสิทธิความเป็นมนุษย์หรือเราเรียกกันว่า"สิทธิมนุษยชน" ในด้านต่าง ๆ คือ ด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมืองและได้กล่าวถึงการคุ้มครองสิทธิของมนุษย์ทางด้านแรงงานไว้ในข้อ ๒๓ ว่า

ก) ทุกคนมีสิทธิในการทำงาน ในการเลือกงานโดยอิสระภายใต้เงื่อนไขอันยุติธรรมและเป็นประโยชน์ต่อการทำงาน และทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากการว่างงาน

ข) ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับเงินค่าจ้างเท่าเทียมกันสำหรับงานที่เท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ

ค) ทุกคนที่ทำงานมีสิทธิที่จะได้รับเงินจ้างที่ยุติธรรมและเป็นประโยชน์ที่จะให้ประกันแก่ตนเองและครอบครัวแห่งตนซึ่งความเป็นอยู่อันคู่ควรแก่เกียรติศักดิ์ของมนุษย์และถ้าจำเป็น

^๑ สุกชัย มนัสไพบุลย์, สิทธิมนุษยชนกับลูกจ้างในประเทศไทย รายงานผลการวิจัย โดย สุกชัย มนัสไพบุลย์ (และคนอื่น ๆ) ศูนย์พัฒนาแรงงานและการจัดการคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๒๖, หน้า ๑๒

ก็จะต้องได้รับการคุ้มครองทางสังคมอื่น ๆ เพิ่มเติมด้วย

ง) ทุกคนมีสิทธิที่จะจัดตั้งและที่จะเข้าร่วมสหพันธ์กรรมกร เพื่อความคุ้มครองแห่งผลประโยชน์ของตน

สิทธิมนุษยชนที่กล่าวถึงข้างต้น เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์พึงมีและเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องรับรองจัดให้มีและคุ้มครองการใช้สิทธิเหล่านี้ ทั้งนี้ไม่ว่าบุคคลจะเป็นชายหรือหญิงหรือเด็ก รัฐจักต้องดูแลคุ้มครองมิให้มีการจำกัดหรือละเมิดสิทธิของแรงงานหญิงหรือเด็ก เพียงเหตุที่บุคคลเหล่านั้นขาดกำลังหรือความคิดที่จะต่อสู้ขัดขวาง

๒. อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ

องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization) เป็นองค์การสำคัญอีกองค์การหนึ่ง ในการพิทักษ์รักษาสหสิทธิของลูกจ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดมาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Standards) และการกำหนดอนุสัญญาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ให้ภาคีประเทศที่ให้สัตยาบันอนุสัญญานั้น ๆ รับผิดชอบปรับปรุงแก้ไขกฎหมายของตนให้สอดคล้องต่อกัน อนุสัญญาที่สำคัญ ๆ ได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยการบังคับใช้แรงงานนานาประเทศได้ประนามการใช้แรงงานทาสและการค้าทาสอย่างรุนแรง สันนิบาตชาติ (League of Nations) ได้เคยกำหนดอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยทาส (International Slavery Convention ๑๙๒๖) เพื่อคุ้มครองมนุษยชาติมิให้ต้องถูกบังคับให้เป็นทาส และต่อมาองค์การแรงงานระหว่างประเทศได้เน้นให้การคุ้มครองเรื่องนี้ไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยการบังคับใช้แรงงาน (The Forced Labour Convention ๑๙๓๐) แต่ก็ได้เกิดผลในทางปฏิบัติเท่าที่ควร จนกระทั่งได้มีอนุสัญญาว่าด้วยการกำจัดการบังคับใช้แรงงาน (Abolition of Forced Labour ๑๙๔๗) ถือว่าการบังคับใช้แรงงานเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามที่รับรองไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ และที่ได้ระบุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ ๔ ความว่า "บุคคลใดจะถูกยึดเป็นทาสหรือต้องภาวะจำยอมมิได้ การเป็นทาสและการค้าทาสเป็นสิ่งต้องห้ามทุกรูปแบบ"

๓. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเยาวชน

เมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๒ สมัชชาสหประชาชาติได้มีมติเป็นเอกฉันท์ยอมรับและออกปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเยาวชน โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์ เนื่องจาก

เด็กยังมีความเจริญเติบโตทางร่างกายและจิตใจไม่เต็มที่ซึ่งต้องได้รับการคุ้มครองและดูแลเป็นพิเศษ ซึ่งรวมทั้งการคุ้มครองทางด้านกฎหมาย ทั้งก่อนและภายหลังการคลอดด้วย เพื่อให้เด็กพึงมีชีวิตวัยเยาว์ที่เป็นสุข ทั้งเป็นประโยชน์ต่อเด็กเองและสังคมด้วย องค์การสหประชาชาติจึงเชิญชวนให้บิดามารดา องค์การอาสาสมัครเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล ตลอดจนประชาชนทั้งหญิงและชายยอมรับนับถือสิทธิเหล่านี้ และควรได้รับการรักษาสีทธิของเด็กโดยดำเนินการตามกฎหมายหรืออื่น ๆ ตามความเหมาะสมและได้กำหนดหลักการเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานเด็กเอาไว้ในหลักข้อที่ ๔ โดยบัญญัติว่า " เด็กพึงได้รับการปกป้องให้พ้นจากการถูกทอดทิ้ง พ้นจากความโหดร้ายทารุณและการถูกข่มเหงรังแกทุกชนิด เด็กจะต้องไม่กลายเป็นสินค้าไม่ว่าในรูปแบบใด ๆ และจะต้องไม่มีการรับเด็กเข้าทำงานก่อนวัยอันสมควร ไม่มีการกระทำใด ๆ อันจะเป็นการชักจูงหรืออนุญาตเด็กให้จำต้องรับจ้างทำงานซึ่งอาจจะ เป็นผลร้ายต่อสุขภาพของเด็กหรือ เป็นเหตุให้การพัฒนาทางกาย ทางสมอง และทางจิตใจของเด็กต้องเสื่อมถอยลง"

๔. สิทธิของลูกจ้างตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ

ประเทศต่าง ๆ มักจะบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของลูกจ้างเอาไว้เพื่อเป็นหลักประกันต่อลูกจ้าง เช่น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. ๒๕๒๑ มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

มาตรา ๔ ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาโดยย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้ เสมอกัน

มาตรา ๓๑ การเกณฑ์แรงงานจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะ เรื่อง เพื่อประโยชน์ในการป้องกันภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาเป็นการฉุกเฉิน หรือโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งบทบัญญัติให้กระทำได้ในระหว่างที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงครามหรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

มาตรา ๗๑ รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการสังคมสงเคราะห์ของรัฐและเอกชน เพื่อสวัสดิภาพและความผาสุกของประชาชน

มาตรา ๗๒ รัฐพึงส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำตามควรแก่อัตภาพและพึงคุ้มครองแรงงานและจัดระบบแรงงานสัมพันธ์รวมทั้งค่าแรงตอบแทนให้ เป็นไปโดยเป็นธรรม

หลักการต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นได้ปรากฏอยู่ในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๐๓ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๑๕ พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๔ ตลอดจนประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่องการคุ้มครองแรงงาน ซึ่งได้ประกาศออกมาเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานหลายเรื่องด้วยกัน

ข. สมมุติฐาน

ในการศึกษาริชัยครั้งนี้ได้กำหนดข้อสมมุติฐานในการวิจัยเพื่อทดสอบกับข้อมูลที่ได้ ดังนี้

๑. เศรษฐกิจของครอบครัวไม่ดีทำให้เด็กตัดสินใจที่จะมาทำงาน
๒. โอกาสในการศึกษามีผลต่อการตัดสินใจมาทำงานก่อนวัยอันสมควร
๓. ลูกจ้างในประเทศไทยยังไม่ได้รับสิทธิมนุษยชนเต็มรูปแบบเนื่องมาจาก

อุปสรรคขัดขวางจากนายจ้างและกลไกของรัฐ

๔. ปัญหาการใช้แรงงานเด็กในประเทศไทยนั้นมีสาเหตุอันเนื่องมาจาก

๒) ก) ปัญหาทางด้านกฎหมาย การที่กฎหมายได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการคุ้มครองแรงงานเด็กเอาไว้ไม่เหมาะสม เช่นการกำหนดอายุขั้นต่ำ การไม่กำหนดระยะเวลาการทำงานของเด็กเอาไว้ต่างหากหรือบทลงโทษไม่เหมาะสม ทำให้นายจ้างเจตนาที่จะหลีกเลี่ยงกฎหมายเพราะอัตราการเสี่ยงคุ้มค่าง่าบโทษ เป็นต้น ฉะนั้นการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในทางกฎหมายให้สูงขึ้นจะทำให้นายจ้างไม่กล้าที่จะใช้แรงงานเด็กหรือถ้าจะมีการใช้แรงงานเด็กก็จะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมาย ๘/๑๖๖/๒๕๖๑

๑) ข) ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ความยากจนของครอบครัวทำให้บิดามารดาไม่สามารถที่จะรับภาระต่างๆ ไว้ได้ เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของครอบครัว เด็กจึงต้องมาทำงานเพื่อนำค่าจ้างที่ได้รับจากการทำงานมาใช้จ่ายสำหรับตัวเองและครอบครัว

ค) ปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย การที่เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ทำให้นายจ้างเจตนาที่จะหลีกเลี่ยงกฎหมายจึงมีการใช้แรงงานเด็กโดยมิชอบด้วยกฎหมายเป็นประจำ อีกทั้งเจ้าของโรงงานและลูกจ้างมักจะไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควรในการที่จะให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่เจ้าหน้าที่ที่เข้าไปตรวจโรงงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาริชัยปัญหาทางกฎหมายในการใช้แรงงานเด็กได้กำหนดวิธีการศึกษาริชัยเป็น

๒ วิธีคือ

ก. วิธีการวิจัยภาคเอกสาร (Documentary Research)

๑. ศึกษาจากตัวบทกฎหมายรวมทั้งประกาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแรงงานเด็กที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งนับว่าเป็นมาตรการหนึ่งในการควบคุมมิให้มีการใช้แรงงานเด็กต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำที่กฎหมายได้บัญญัติไว้

๒. ศึกษาจากเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องกับแรงงานเด็กนอกเหนือจากมาตรการทางด้านกฎหมาย

ข. วิธีการวิจัยภาคสนาม (Field Research)

เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงมูลเหตุหรือสาเหตุของการมารับจ้างทำงานของเด็กนั้นคือ มูลเหตุผลักดัน (Push Factors) มูลเหตุจูงใจ (Pull Factors) ของเด็กนับตั้งแต่ประวัติความเป็นมา (Life History) ก่อนที่จะมาใช้แรงงาน สภาพความเป็นอยู่ขณะใช้แรงงานตลอดจนทัศนคติของเด็ก ดังนั้น การวิจัยจึงได้กำหนดแนวทางในการศึกษาริชัยไว้ ๒ ทาง ดังต่อไปนี้

๑. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

เพื่อให้ผลการศึกษาริชัยครอบคลุมถึงปัญหาและทัศนคติที่แท้จริงในการวิจัย จึงได้กำหนดแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพด้วย โดยศึกษาจากข้อมูลทางเอกสารที่มีผู้รวบรวมไว้ และศึกษาจากปรากฏการณ์สภาพแวดล้อมตามความเป็นจริงเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์นั้น ๆ

๒. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

กำหนดที่จะวิจัยด้วยการสัมภาษณ์เด็กที่ใช้แรงงานตามแบบสอบถามที่ได้จัดทำขึ้น

การสร้างแบบสอบถาม

ในการสร้างแบบสอบถามนี้จะทำการสอบถามโดยวิธีสัมภาษณ์เด็กผู้ใช้แรงงานเท่านั้น เพื่อที่จะนำมาวิเคราะห์ต่อไป การสร้างแบบสอบถามนี้ได้แบ่งออกเป็น ๔ ส่วน คือ

ส่วนที่ ๑ ประวัติและสภาพเดิมทางสังคม

๑. สภาพทั่วไป
๒. สาเหตุที่ต้องมาใช้แรงงาน

ส่วนที่ ๒ สภาพการทำงานของเด็ก

สภาพความเป็นอยู่ของเด็กขณะที่ใช้แรงงานอยู่กับนายจ้างโดยจะ เน้นถึงการปฏิบัติที่นายจ้างกระทำต่อเด็ก

ส่วนที่ ๓ สวัสดิการที่ได้รับ

สวัสดิการต่าง ๆ ที่เด็กได้รับจากนายจ้างว่าเด็กได้รับเพียงพอหรือเป็นไปตามมาตรฐานของกฎหมายที่กำหนดไว้หรือไม่

ส่วนที่ ๔ ความคิดเห็นของเด็ก

เพื่อที่จะได้รับทราบถึงความคิดเห็นและทัศนคติต่าง ๆ ของเด็กว่ามีความคิดเห็นประการใดบ้างเกี่ยวกับความรู้สึกต่องานที่ทำหรือค่าจ้างที่ได้รับตลอดทั้งความต้องการที่จะให้นายจ้างหรือรัฐช่วยเหลือ

เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์เหมาะสำหรับใช้สัมภาษณ์เชิงปริมาณ ได้มีการทดสอบเบื้องต้น (Pre-test) เพื่อที่จะหาข้อบกพร่องของแบบสอบถามมาทำการแก้ไขปรับปรุงโดยจะทำการสัมภาษณ์เด็กที่ใช้แรงงานจำนวน ๒๐ คน ในเขตกรุงเทพมหานคร

การเลือกสุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดประชากรตัวอย่างเอาไว้ ๒๐๐ คน โดยแบ่งออกได้ ๒ กลุ่ม คือ

- ก. โรงงานอุตสาหกรรม จำนวน ๑๐๐ คน
- ข. สถานพินิจขังกรรมและบริการ จำนวน ๑๐๐ คน

ประชากรตัวอย่างที่จะใช้ในการวิจัยนี้จะทำการสัมภาษณ์เด็กที่ใช้แรงงานที่อายุไม่เกิน ๑๕ ปี โดยแบ่งวิธีการสัมภาษณ์ออกเป็น ๒ วิธีคือ

๑. การสัมภาษณ์เด็กในสถานประกอบการ การสัมภาษณ์วิธีนี้จะใช้วิธีสังเกตการณ์ควบคู่กันไปโดยกำหนดพื้นที่ที่กำหนดไว้เพื่อทำการวิจัยคือ กรุงเทพมหานคร และสมุทรปราการ เพราะเหตุว่า ๒ จังหวัด ดังกล่าวมีปัญหาทางด้านแรงงานมากเนื่องจากว่าเป็นเขตอุตสาหกรรม

๒. การสัมภาษณ์เด็กนอกสถานประกอบการ การสัมภาษณ์วิธีนี้จะทำการสัมภาษณ์เด็กนอกสถานประกอบการ เช่น สัมภาษณ์เด็กในช่วงเวลาที่เด็กจรถไฟที่จะเดินทางกลับบ้านที่สถานีรถไฟหัวลำโพง เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลอย่างถูกต้อง เพราะเหตุว่าเด็กจะให้คำตอบที่ถูกต้องมากกว่าที่จะไปสัมภาษณ์เด็กตามสถานประกอบการต่าง ๆ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาและวิจัย

ก. เพื่อที่จะได้ เป็นแนวทางในการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแรงงานเด็กของประเทศไทย

ข. เพื่อที่จะได้พิจารณาถึงมาตรการอื่น ๆ ในการที่จะป้องกันมิให้เด็กต้องเข้ามาทำงานก่อนวัยอันสมควร

ค. หน่วยราชการ องค์กร สถาบันต่าง ๆ ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องอาจนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและวิจัยไปเป็นแนวทางประกอบการพิจารณาหาทางป้องกัน แก้ไขปัญหาในการใช้แรงงานเด็กนี้ต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย